

Lucija Stepančič

Miha Mazzini: *Nemška loterija.*

Ljubljana: Študentska založba (Zbirka Beletrina), 2010.

Če je postmodernizem močno zaznamoval znameniti strah pred naivnostjo, bi danes skorajda že lahko govorili o nasprotnem. Kar na lepem bi bili vsi (spet) nekakšni Titovi pionirčki, vsi bi bili šolarčki in navijači iz Fužin, vsi bi, če bi se le dalo, pobegnili pred obeti, ki jih prinašajo zgodba o uspehu, informacijska doba, članstvo v evropskih in čezatlantskih španovijah, ter sploh pred vsakršnimi novodobnimi obeti, naj bodo zapakirani še tako sladko (sicer pa zadnje čase niti to niso več). Miha Mazzini gre pri tem še korak dlje in se v svojem najnovejšem romanu kar preseli v čase, ko je bila naivnost še samoumevna, kolikor ni bila, se je umetno stimulirala prek ideologije, sploh je bilo zanjo poskrbljeno tako kot pozneje nikoli več. Seveda gre za čas okoli leta 1950, se pravi za tako imenovano povojno izgradnjo domovine, za kolektivizem, ki je vsakomur gledal ven na vseh koncih.

Prvoosebni pripovedovalec, upokojeni poštar, ki se v spominih vrača v čase svoje prve službe, v mladosti seveda v ničemer ni presegal tedanjega trdno zacementiranega povprečja. Kot vojna sirota in šepavec z možgani, ki so mu jih dodobra oprali v zavetišču, je bil še dodatno predestiniran, da, dete svojega časa, ostane v varnem zavetju pokroviteljske države. Ki mu je, povsem nenevarnemu in že po naravi krotkemu, kazala kar najprijaznejši obraz. Celó njegove najboljše lastnosti, tiste, zaradi katerih je čez vse simpatičen, prijazen, odkritosrčen, toplina, sposobnost globokega čustvovanja ter poštenost, so le še dodatno pripomogle k temu, da se izgubi v čredi in v življenju nikoli ne pogleda čez planke. Vse do srečanja s fatalno žensko, ko se je pred njim odprl kaos v vsej svoji grozljivi čudovitosti. Kar na lepem so se pojavili nevarno vabljivi obrisi sveta, ki ga vse dotlej ni poznal, svoje pa je, kako tudi ne, prispevalo še seksualno prebujenje. Že tako preobčutljivi mladenič se je soočil z usodno razpoko v svetu, ki se mu je vse do tedaj kazal kot dovršeno harmoničen

in zagotovo nevprašljiv. Vrtoglavico sladke norosti še podčrta fascinacija nad sofisticiranim svetom meščanskih izobražencev, ki niso le intelektualno superiorni, ampak imponirajo tudi z gosposkim hedonizmom: kot takšni so mu bili tuji še bolj kot pokojne matere svetniki na nebu.

Iz razumljivih razlogov kar ni mogel, da se ne bi zatrapal v zapeljivo Zoro, fatalko hollywoodskega tipa, ki jo je občudoval kot nedosegljivo, skrivnostno, dvoumno, z obstretom nevarnega, njena lepota je bila tako izčiščena, da ga je, ob vsej ženski ljubeznivi in ljudomili prizemljenosti, ponesla daleč prek dometa vsakdanjosti. V zgoščeni atmosferi, ki vse bolj cika na *film noir*, zablesti nekoliko dekadenten svet skrivnega razkošja, po vojni sicer bolj podtalnega, a zato še toliko bolj vznemirljivega. Podnevi pranje na roke v mrzlem potoku, zvečer najfinejša večerja. Vonj po kavi (seveda ne proji), preproge, masivno pohištvo ter še posebej knjige in pisalni stroj – no, in soproj: ljubljena je namreč tako kot vse viteške gospe – poročena. Prepovedana. Nekaj posebnega je tudi njen mož, ki roman oskrbuje s prefinjenimi aluzijami na “tovariše v dolgih črnih usnjenih plaščih”, se pravi na skrivna obračunavanja, na skrivnostni svet nočnih aretacij in zasliševanj ter izginotij, enako misteriozno vlogo vizionarskega pisatelja pa kmalu prerase vloga genialnega, a tudi vse bolj surovega manipulatorja, ki se izteče v kriminal najnižkotnejše vrste.

Tako je že kmalu jasno, da se bo tu nekaj zgodilo. In nikoli več ne bo tako, kot je bilo. Mazzini, ki se spretno poigrava s horizontom pričakovanja, seveda poskrbi za zaplet, ki je intriganten, že kar nevsakdanje izviren, poskrbi za učinkovito stopnjevanje, številne drobne domislice in še za duhovitost, ki je presenetljiv kontrapunkt naraščajoči napetosti.

Celo plehka gromoglasnost poveljne retorike se zdi ne le zabavna, ampak ponuja (ko jo sprejemamo s figo v žepu) tudi neverjetne učinke, ki jim po mili volji lahko spreminjamo predznak: lahko nastopi v imenu nostalgije, tako kot se prodajajo predpotopni radijski sprejemniki na boljšem trgu, lahko tudi s še kako upravičeno ironijo (pri Mazziniju obe možnosti nenehno prehajata druga v drugo, se živahno izmenjujeta in prekrivata v vseh odtenkih). Nasploh se v tem romanu ironija razliva čez rob: še spomini na starše niso varni pred njo, sploh kadar gre za mater, ki je v svoji pobožnosti nenehno govorila o ognjeni kazni z neba, potem pa je družinsko hišo v resnici upepelilo strmoglavljeno goreče vojaško letalo.

V bistvu bi težko povedali, kaj je tisto, kar v *Nemški loteriji* pogrešamo oziroma kaj nas moti. Spet imamo, kot pri Mazziniju pač vedno, opraviti s prepoznavnim avtorskim pečatom ter s smislom za suspenz, ki očara in prepriča. Njegova pisava je ena redkih, ki premore domala filmsko nazornost, s stavki, ki lahkotno oblikujejo prizore, s skrbno izbranimi

igralci, s scenografijo in rekviziti vred. Celozplet, ki bo ljubitelje groze in gravža najbrž razočaral, je preišljeno komičen in kot tak ne le sprejemljiv, ampak tudi pomenljiv. Tako še tisto, kar bi lahko imeli za spodrseljaj, učinkuje čisto posrečeno: v bistvu še podkrepi lahkoten komedijski podton. Povsem mirno lahko sprejmemo, da je bila napetost ves čas v zraku in da so se namigi na prihajajočo pogubo kar vrstili, potem pa se je vse razrešilo kar mimogrede. Niti nedoslednost Zorinega značaja ne moti, nevarna fatalka, ki se prelevi v ljubečo, čeprav nekoliko preveč letečo mamico, je v življenju resda neverjetna, v komediji pa še kako dobrodošla. Še vsa neskončna moraliziranja in modrovanja dobro sedejo: avtor jih povsem umestno ne prodaja kot presežek svojega pisanja in se tako izogne prevsiljivemu poantiranju, tako da učinkujejo kot svojevrsten dekor, skorajda folklorna sestavina, ki povečuje avtentičnost starčevske pripovedi. Edino, česar marsikdo ne bo mogel "kupiti", je stari foter, ki svojemu vnuku razlaga, kako je njegovi stari mami pred šestdesetimi leti tekla potna kaplja po joški in kako ga je rajcala noč in dan. Toda še to bi lahko imeli bolj za stvar okusa kot za avtorski spodrseljaj. Mazzini obvlada torej vse, celo svoje zdrse. Kaj nas potemtakem moti? Morda le to, da se je z vso avtorsko težo obesil na ubogega omejenega povojnega uslužbenca, da se že kar vampirsko zažira v njegovo preprosto bit, da se z vsem svojim avtorskim formatom skriva za grintavo postavbo ubogega na duhu. Da ironizira stvari, ki so že same po sebi ironične in da ni težko biti general po bitki. Tega mnogi verjetno niti opazili ne bodo, drugim pa utegne pokvariti vse veselje. Dokončno.